

A megkésett beszédfejlődés

Akkor beszélünk megkésett beszédfejlődésről, amikor a gyermek az átlagosnál lassabban tanul meg beszélni. Itt elsősorban a hallható, produktív beszédre kell gondolni, amit a beszédszerveken keresztül közvetít. A megkésett nyelvelsajátítás vagy akadályozott beszédfejlődés nem tévesztendő össze ezzel.

A beszédfejlődés feltételei:

- környezeti tényező (beszélő közeg)
- organikus tényező (megfelelő hallás, látás, beszédszervek működése)
- beszédértés képessége
- utánzási vágy

A normál beszédfejlődés lépcsőfokai:

0-6 hó között:

- biológiai hangok (tüszentés, csuklás, köhögés)
- sírás (üzenetközvetítés)
- szemkontaktus, éber figyelem (szájmozgás megfigyelése, utánzása)

7-10 hó között:

- gagyogás (első szavak előfutára)
- beszéddallam, hangszín, ritmus használata
- megérti a tiltást, rövid utasítást
- echolál (jelentéstudat nélkül utánózik)

10-18 hó között:

- első szókezdemenyek megjelenése (ragok nélkül)
- halandzsanyelv (szótagsorok jelentés nélkül, viszont az adott szituációban jelentéssel bír)

18-24 hó között:

- nő az aktív és passzív szókincs
- nyelvtanilag helytelen mondatok használata

2-3 év között:

- ragok, névmások megjelenése

3-6 év között:

- kiépül a teljes toldalékrendszer
- nyelvtanilag helyes, bővített mondatok megjelenése
- párbeszéd

A kutatások szerint 2 éves kor lányoknál, 2,5 éves kor fiúknál a normál beszédindulás kezdete. Ennek oka, hogy a tesztoszteron hormon a fiúknál magasabb, ami lassítja a bal agyfélteke (beszédcentrum) idegsejtjeinek differenciálódását.

A késés okai lehetnek:

- öröklött beszédgyengeség
- veleszületett – lassúbb agyi érés
- szerzett – születés előtti, közbeni vagy azt követő sérülés
- környezeti hatások (ingerszegény környezet)

A megkésett beszédfejlődés tünetei:

12 hónaposan:

- nem használ gesztusokat (integetés, rámutatás)
- nincs vokalizáció (nem ad hangokat)

15-18 hónaposan:

- nem mondja, hogy *anya, apa, mama, papa*
- *nem* szót sem használja
- kevesebb, mint 15 szót használ
- leginkább mutogat
- nem tudja megmutatni a testrészeit
- hangok utánzása nehézséget jelent

2-4 éves kor között:

- nem képes a spontán beszédre
- egyszerű utasításokat nem hajt végre
- nem tud mondatot alkotni
- szavak elején vagy végén elhagyja a mássalhangzókat
- saját családjában sem értik meg a beszédét

6-8 éves kor között:

- az eltérő fejlődésmenet miatt- nagymértékű lemaradást mutatnak a nyelvhasználatban kortársaikhoz képest

- iskoláskorban az olvasás, írás elsajátításának és eszközszinten való használatának a nehézségével küzdenek

Kapcsolódó tünetek lehetnek:

- lassúbb ütemű lehet a mozgásfejlődés, mind a nagymozgások (kúszás, mászás, járás), mind a finommozgások területén
- nehezen tájékozódnak a saját testükön, térben és időben egyaránt
- fáradékonyabbak
- a környező világ ingereinek észlelése, befogadása is nehezített lehet
- magatartási problémák jelenhetnek meg a kapcsolatteremtés nehézségei miatt

A szülő teendői:

- tisztán, érthetően szóljon gyermekéhez, egyszerű közléseket használjon a szituációkhoz kapcsolva
- biztosítson a szülő a gyermek számára olyan következetes napirendet, melyben a rendszeresen ismétlődő tevékenységek segítik a gyermek számára az eligazodást a szűkebb és tágabb környezetben
- a gyermek hangadásait kihasználva, egymást kölcsönösen utánózva próbálja gyermekét inspirálni a beszédre, sok-sok dicsérettel
- minden közös tevékenységet, öltözködést, játszást, mosakodást próbáljon kihasználni a hangadás, hangkeltés szempontjából, játékos hangutánzásokkal, dalocskákkal, beszéddel kísérvé ezeket a tevékenységeket
- meséljen gyermekének életkorának megfelelő meséket, mondókákat, versikéket
- fontos, hogy a gyermeket elfogadó, támogató légkör övezze, hiszen csak ebben kap ösztönzést nehézségei leküzdésére
- kérje logopédus segítségét, ha bizonytalan, a részletes vizsgálat során a szakember eldönti, hogy szükség van-e más szakemberek bevonására a gyermek megsegítése érdekében

Prognózis:

Minél hamarabb kap a gyermek logopédiai segítséget, annál hamarabb „beindulhat” a beszéd. A kapcsolódó részképesség gyengeségek miatt számítani kell a szülőnek arra, hogy több szakember bevonására lesz szükség a terápia különböző szakaszaiban (mozgásterapeuta, pszichológus, fejlesztő pedagógus). Szükség lehet fejlesztésre még az általános iskola évei alatt is. Minden gyermek fejlődési útja egyéni. A maradványtünetek azonban gyakran felnőttkorig megmaradnak.

Forrás:

Mérei Ferencné: A megkésett beszédfejlődés, in.: Logopédia jegyzet, szerk.: Kovács Emőke